

به نام خدا

طرح کلان پژوهشی

## «اطلس سالمندی در ایران»

(نسخه نخست 5 / 2 / 1404)

محورهای زیر را می‌توان معرفی کرد تا از دل آن‌ها موضوعات و عناوین تحقیقاتی متنوع برای محققان فراهم شود:

۱. جمعیت‌شناسی سالمندی:

بررسی روند تغییرات جمعیتی سالمندان در سطح کشور و استان‌ها

پیش‌بینی روند سالمندی در آینده و تاثیر آن بر ساختار جمعیتی کشور

تحلیل عوامل موثر بر امید به زندگی و مرگ‌ومیر سالمندان

مطالعه ویژگی‌های جمعیتی سالمندان (جنسیت، وضعیت تاهل، سطح تحصیلات، قومیت) و تاثیر آن بر کیفیت زندگی

بررسی مهاجرت سالمندان (مهاجرت داخلی و بین‌المللی) و پیامدهای آن

اقتضائات علمی متناظر با افزایش جمعیت سالمندی در ایران

۲. سلامت سالمندان:

بررسی وضعیت سلامت جسمی، روانی و اجتماعی سالمندان

ارزیابی سلامت روان، افسردگی، اضطراب و اختلالات شناختی مانند زوال عقل

مطالعات عوامل خطر مرتبط با سلامت سالمندان

شیوع اختلالات روانی (افسردگی، اضطراب، اختلالات خواب، اختلالات شناختی، زوال عقل) در سالمندان ایرانی

تحلیل دسترسی سالمندان به خدمات بهداشتی و درمانی و کیفیت این خدمات بر اساس متغیرهایی چون فقر، جنسیت و قومیت

مطالعه تأثیر سبک زندگی (تغذیه، فعالیت بدنی، مصرف دخانیات و الکل) بر سلامت سالمندان

نقش معنویت و باورهای دینی در سلامت روان سالمندان

بررسی اضطراب مرگ و تأثیر آن بر کیفیت زندگی سالمندان

تأثیر حمایت اجتماعی بر کاهش اضطراب و افسردگی سالمندان

مداخلات روان‌شناختی مؤثر برای بهبود سلامت روان سالمندان

بررسی نقش عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر سلامت سالمندان

تأثیر بازنشستگی، از دست دادن عزیزان و تغییرات اجتماعی بر سلامت روان سالمندان

بررسی اضطراب مرگ و راهکارهای مقابله با آن

۳. رفاه اجتماعی، مشارکت و حمایت اجتماعی سالمندان:

بررسی وضعیت اقتصادی سالمندان (درآمد، پس‌انداز، مستمری، بیمه) و تأثیر آن بر رفاه آنان

تحلیل وضعیت مسکن سالمندان (نوع مسکن، مالکیت، امکانات) و تأثیر آن بر کیفیت زندگی

مطالعه وضعیت اشتغال و بازنشستگی سالمندان و تأثیر آن بر رفاه آنان

مطالعه نقش حمایت‌های خانوادگی، اجتماعی و سازمانی بر سلامت روان، رضایت از زندگی و ارتقای رفاه سالمندان

ارزیابی اثرات فقر و نابرابری اجتماعی بر کیفیت زندگی سالمندان

بررسی میزان و نوع مشارکت سالمندان در فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی

شناسایی موانع و تسهیل‌کننده‌های مشارکت اجتماعی سالمندان  
مطالعه نقش سالمندان در انتقال دانش و تجربه به نسل‌های جوان  
بررسی تأثیر مشارکت اجتماعی بر سلامت و رفاه سالمندان  
نقش فناوری‌های نوین و فضای مجازی در ارتقای مشارکت و ارتباطات سالمندان  
مطالعه ابعاد انزوای اجتماعی، تنهایی و نقش حمایت اجتماعی در بهبود کیفیت زندگی سالمندان  
توسعه مدل‌های حمایت اجتماعی بومی و مؤثر برای سالمندان  
ارتباط بین مشارکت اجتماعی و عوامل دیگر با احساس تنهایی در سالمندان  
عوامل پیش‌بینی‌کننده انزوای اجتماعی در سالمندان ساکن جامعه  
نقش حمایت اجتماعی و معنویت در کاهش استرس‌های دوران سالمندی

#### ۵. محیط و سالمندی:

بررسی تأثیر ویژگی‌های محیط فیزیکی (مسکن، محله، شهر) بر سلامت و رفاه سالمندان  
مطالعه تأثیر آلودگی هوا، آلودگی صوتی و سایر عوامل محیطی بر سلامت سالمندان  
تحلیل تأثیر حوادث طبیعی و بحران‌ها (زلزله، سیل، خشکسالی) بر وضعیت سالمندان  
بررسی دسترسی سالمندان به فضاهای سبز، حمل‌ونقل عمومی و امکانات شهری

#### ۶. فناوری و سالمندی:

بررسی میزان و نوع استفاده سالمندان از فناوری‌های نوین (تلفن همراه، اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، هوش مصنوعی و اینترنت اشیا) و تأثیرات آنها  
شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از فناوری برای ارتقای سلامت، رفاه، مشارکت اجتماعی و کیفیت زندگی سالمندان

**مطالعه تأثیر فناوری بر استقلال و خودمختاری سالمندان**

**توسعه سامانه‌های پایش سلامت از راه دور و خدمات پزشکی الکترونیک**

**توسعه و ارزیابی برنامه‌های دیجیتال و اپلیکیشن‌های مراقبت روانی برای سالمندان**

**۷. سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظام‌های حمایتی:**

**تحلیل سیاست‌ها و برنامه‌های موجود در حوزه سالمندی و ارزیابی اثربخشی آن‌ها**

**شناسایی خلأها، چالش‌ها و فرصت‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی سالمندی در ایران و ارائه راهکارهای بهبود سیاست‌ها و برنامه‌ها**

**ارزیابی اثربخشی نظام‌های حمایتی، بیمه‌ای و رفاهی موجود**

**ارائه پیشنهاد‌های سیاستی و برنامه‌ای برای بهبود وضعیت سالمندان در ایران**

**۸. مطالعات میان فرهنگی و تطبیقی سالمندی:**

**مقایسه وضعیت سالمندی در ایران با سایر کشورها (از نظر شاخص‌های جمعیتی، سلامت، رفاه، مشارکت اجتماعی و غیره)**

**شناسایی الگوها و تجربیات موفق سایر کشورها در حوزه سالمندی**

**ارائه پیشنهاد‌هایی برای اقتباس و بومی‌سازی الگوهای موفق در ایران**

**بررسی تأثیر تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بر سالمندی و سیاست‌های مرتبط**

**۹. فرهنگ، نگرش‌ها و آموزش سالمندی**

**بررسی نگرش‌های جامعه نسبت به سالمندی و سالمندان**

مطالعه نقش آموزش عمومی و تخصصی در ارتقای فرهنگ سالمندی  
تدوین برنامه‌های آموزشی برای سالمندان، خانواده‌ها و ارائه‌دهندگان خدمات

#### ۱۰. تاب‌آوری، سلامت روانی و معنویت

پژوهش در زمینه تاب‌آوری فردی و اجتماعی سالمندان

بررسی نقش معنویت، دین و باورهای فرهنگی در مقابله با چالش‌های سالمندی و سلامت روان سالمندان

توسعه مداخلات روان‌شناختی و اجتماعی برای بهبود کیفیت زندگی

مطالعه تأثیر باورهای مذهبی بر تاب‌آوری و سلامت روان سالمندان

#### ۱۱. آموزش، توانمندسازی، سلامت روان و رفاه مراقبان سالمندان

نیازسنجی آموزشی مراقبان (خانوادگی و حرفه‌ای) برای ارتقای کیفیت مراقبت

تدوین و ارزیابی برنامه‌های آموزشی چندرسانه‌ای و حضوری برای مراقبان.

بررسی اثربخشی آموزش‌های مهارتی در مدیریت بیماری‌های مزمن، اختلالات شناختی و سلامت روان سالمندان

شیوع و عوامل مؤثر بر فرسودگی شغلی، اضطراب، افسردگی و استرس مراقبان

مداخلات روان‌شناختی و اجتماعی برای پیشگیری و کاهش فشار روانی مراقبان.

تأثیر حمایت‌های اجتماعی و شبکه‌های حمایتی بر سلامت روان مراقبان.

ارزیابی برنامه‌های خودمراقبتی و نقش آن‌ها در پیشگیری از فرسودگی و افزایش کیفیت مراقبت.

بررسی سیاست‌ها و قوانین مرتبط با حقوق مراقبان سالمندان

توسعه مدل‌های مراقبت خانوادگی و بین‌نسلی متناسب با فرهنگ ایرانی.

بررسی نقش و مشارکت مراقبان در تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های ملی سالمندی

۱۲. پژوهش و نظریه‌پردازی بومی بر اساس تجارب سالمندان ایرانی و آموزه‌های اسلامی

مطالعه مفاهیم سالمندی از منابع اسلامی (قرآن، احادیث، سیره معصومین) و تبدیل آن به چارچوب نظری بومی

تدوین مدل «سالمندی موفق» مبتنی بر مفاهیمی مانند زهد، کرامت، صبر، و مشارکت اجتماعی در اسلام.

مقایسه تطبیقی نظریه‌های موجود در حوزه سالمندی با الگوهای اسلامی و انجام مطالعات میدانی در ایران

تحلیل گفتمان سالمندی در ادبیات کلاسیک فارسی (شعر، حکایات) و بازتاب آن در رسانه‌های امروز.

بررسی تناقضات بین ارزش‌های سنتی (مثل «پیر خردمند») و واقعیت‌های اجتماعی (مثل انزوای سالمندان).

ارائه الگوهای خلاقانه مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و فرهنگ ایرانی برای حمایت از سالمندان در مواجهه با

چالش‌های زندگی امروزی و جامعه شهری مدرن

بومی‌سازی مقیاس‌های سنجش ویژگی‌های سالمندان با تکیه بر مبانی انسان‌شناسی و معرفت‌شناسی اسلامی و

همچنین تحقیقات میدانی

توسعه بانک داده‌های طولی با تمرکز بر داده‌های سالمندان ایرانی

تحلیل اسناد سیاستی سالمندی ایران (مانند اسناد بالادستی، سند ملی سالمندان و...) در راستای تنقیح اسناد و

ارائه توصیه‌های سیاستی

تحلیل نابرابری‌های سالمندی در ایران با رویکرد میان‌رشته‌ای (جامعه‌شناسی، اقتصاد، اخلاق اسلامی).

مطالعه تأثیر سیاست‌های بازنشستگی بر کیفیت زندگی سالمندان و ارائه الگوهای موثر برای کاهش از عوارض

منفی بازنشستگی.